

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голоківа

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО
2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Смарт-спеціалізація регіонів

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

галузь знань: 29 – Міжнародні відносини

спеціальність: 292 – Міжнародні економічні відносини

освітня програма: Міжнародна та європейська економічна інтеграція

вид дисципліни: вибіркова

факультет: міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

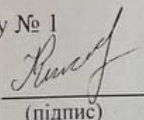
“30” серпня 2022 р., протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова Ігор МАТЮШЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Протокол від “29” серпня 2022 року № 1

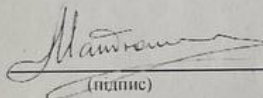
Завідувач кафедри

(підпис)

Надія КАЗАКОВА
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) Міжнародна та європейська економічна інтеграція
назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи) д-р екон. наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

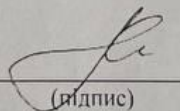

(підпис)

Ігор МАТЮШЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ 29 ” серпня 2022 року № 1

Голова науково- методичної комісії

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Смарт-спеціалізація регіонів» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародна та європейська економічна інтеграція» підготовки магістра за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладення навчальної дисципліни – здобуття студентами знань щодо здобуття студентами знань щодо особливостей вибору розумної спеціалізації регіонів країн ЄС та України в умовах реалізації стратегічних напрямків розвитку ЄС і поширення нової промислової революції.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- *формування наступних загальних компетентностей:*

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність працювати в команді.

ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

- *формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:*

ФК1. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо налагодження міжнародних економічних відносин, поглиблення міжнародної економічної інтеграції на всіх рівнях їх реалізації.

ФК4. Здатність оцінювати діяльність глобальних фірм на основі міжнародного бізнес-менеджменту та з урахуванням європейського бізнес-законодавства і впливу нової промислової революції на економіку та бізнес

ФК6. Здатність аналізувати соціальні наслідки впливу нової промислової революції на діяльність суб'єктів міжнародних економічних відносин і економічний розвиток України в умовах асоціації з ЄС.

ФК7. Здатність аналізувати й оцінювати геоекономічні стратегії країн ЄС і України з позиції національних економічних інтересів, визначати смарт-спеціалізацію регіонів і оцінювати практичні аспекти реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС.

ФК8. Здатність прогнозувати тенденції розвитку міжнародних ринків з урахуванням міжнародних логістичних операцій та особливостей реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС.

ФК9. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

1.3. Кількість кредитів 4.

1.4. Загальна кількість годин 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	

2-й	2-й
Лекції	
24 год.	10 год (в т.ч. 4 ауд., 6 дист.)
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	
Лабораторні заняття	
Не передбачені	
Самостійна робота	
84 год.	110 год
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі мають досягти наступних результатів:

РН1. Мати необхідні для професійної діяльності знання та навички з ділових комунікацій у сфері міжнародних економічних відносин, міжнародної та європейської економічної інтеграції, а також ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, включаючи усну та письмову комунікацію іноземною мовою/іноземними мовами.

РН2. Креативно мислити, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах використання діагностичних методологій провідних міжнародних організацій.

РН3. Систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин, міжнародної та європейської економічної інтеграції.

РН4. Приймати обґрунтовані рішення з проблем міжнародних економічних відносин, міжнародної та європейської економічної інтеграції за невизначених умов і вимог.

РН5. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

РН6. Аналізувати нормативно-правові документи, оцінювати аналітичні звіти, грамотно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали, вести прикладні аналітичні розробки, професійно готувати аналітичні матеріали.

РН10. Розуміти закономірності нової економіки з урахуванням конвергенції знань і технологій для суспільства, процесів поширення провідних зростаючих технологій нової промислової революції, міжнародного трансферу технологій і трансформації під їх впливом світового господарства.

РН12. Визначати геоекономічні стратегії країн та визначати смарт-спеціалізацію регіонів, визначати й оцінювати практичні аспекти євроінтеграції України в рамках реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС, а також з урахуванням європейського бізнес-законодавства.

РН14. Презентувати результати власних досліджень шляхом підготовки наукових публікацій і апробацій на наукових заходах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні аспекти реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країни

Генезис концепції розумної спеціалізації. Кластери як об'єкти регіональної політики. Теоретичні підходи до реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країни

Тема 2. Концепція розумних спеціалізацій регіонів як механізм реалізації Стратегії Європа 2030

Розумна спеціалізація як один із механізмів реалізації Стратегії Європа 2020. Причини виникнення смарт-спеціалізації регіонів. Співвідношення стратегії розумної спеціалізації з кластерною політикою ЄС. Основні етапи розробки європейської стратегії розумної спеціалізації регіонів

Тема 3. Особливості реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країн Європейського Союзу

Методичний підхід до вивчення особливостей реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країн. Європейський досвід впровадження стратегії розумних спеціалізацій регіонів. Особливості створення «блакитної» економіки європейських країн на основі стратегії розумних спеціалізацій регіонів. Визначення впливу держави на інтелектуальну спеціалізацію регіонів європейських країн

Тема 4. Особливості реалізації концепції розумної спеціалізації в Україні

Проблеми впровадження смарт-спеціалізації регіонів України. Перспективи реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів в Україні

Тема 5. Конвергенція регіональних моделей ЄС та України

Моделі регіонального розвитку та їх класифікація. Чинники зближення моделей регіонального розвитку України та ЄС, в тому числі: аналіз чинників конвергенції регіонів України; аналіз тенденцій конвергенції соціально-економічного розвитку прикордоння в західних транскордонних регіонах; чинники зближення моделей регіонального розвитку України та ЄС.

Напрями конвергенції моделей регіонального розвитку регіонів України та ЄС. Єврорегіональне співробітництво України та ЄС

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усьо го	у тому числі					Усь ого	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	л		п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теоретичні аспекти реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країни	24	2	4			18	24	2				22
Тема 2. Концепція розумних спеціалізацій регіонів як механізм реалізації Стратегії Європа 2030	24	2	4			18	24	2				22
Тема 3. Особливості реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країн Європейського Союзу	24	4	8			12	24	2				22
Тема 4. Особливості реалізації	24	2	4			18	24	2				22

концепції розумної спеціалізації в Україні												
Тема 5. Конвергенція регіональних моделей ЄС та України	24	2	4			18	24	2				22
Усього годин	120	12	24			84	120	10				110

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні аспекти реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країни	4
2	Концепція розумних спеціалізацій регіонів як механізм реалізації Стратегії Європа 2030	4
3	Особливості реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країн Європейського Союзу	8
4	Особливості реалізації концепції розумної спеціалізації в Україні	4
5	Конвергенція регіональних моделей ЄС та України	4
	Разом	24

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Теоретичні аспекти реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країни. <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; дослідити різновиди інтеграції, а також охарактеризувати теоретичні аспекти реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країни.	18	22
2	Тема 2. Концепція розумних спеціалізацій регіонів як механізм реалізації Стратегії Європа 2030 <i>Завдання:</i> надати характеристику реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів як механізму реалізації Стратегії Європа 2030	18	22
3	Тема 3. Особливості реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країн Європейського Союзу <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; визначити основні Особливості реалізації концепції розумних спеціалізацій регіонів країн Європейського Союзу	12	22
	Тема 4. Особливості реалізації концепції розумної спеціалізації в Україні <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом та	18	22

	рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; проаналізувати особливості реалізації концепції розумної спеціалізації в Україні		
	Тема 5. Конвергенція регіональних моделей ЄС та України. <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; проаналізувати конвергенцію регіональних моделей ЄС та України	18	22
	Разом	84	110

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені

7. Методи навчання

Лекція як поєднання словесних, наочних, індуктивних, дедуктивних, пояснювально-ілюстративного методів навчання, бесіди, дискусії.

Практичне навчання як поєднання методу кейсів, проблемного підходу, евристичного, дослідницького та проектного методів.

Застосування інтерактивних засобів навчання через використання навчальних платформ GoogleClassroom або LMS Moodle та їх можливостей, зокрема: інтерактивні технології кооперативного навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань, робота в малих групах, діалог, синтез думок, спільний проект, пошук інформації, коло ідей, мозковий штурм, case-метод, метод визначення позиції, відстоювання заданої позиції, порівняння альтернативних позицій, дискусія, дебати.

8. Методи контролю

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) на практичних заняттях проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю, а також у формі виступів здобувачів із доповідями при обговоренні навчальних питань.

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів здобувачів із заздалегідь визначених питань.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає здатність здобувача засвоїти категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем.

За виступ на семінарському та практичному заняттях можна отримати від 1 (доповнення або уточнення після виступу іншого здобувача) до 5 (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д.) балів.

Поточний контроль самостійної роботи здобувачів проводиться у формі підготовки відповідей за навчальними питаннями теми, підготовки доповідей, презентацій доповідей (в тому числі за результатами групової роботи).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання завдань **залікової роботи** – 40. Час виконання

– до 80 хвилин. Заліковий білет складається з п'яти теоретичних питань. Кожне питання оцінюється по 8 балів.

За бажанням (та за згодою викладача) здобувач має можливість обрати тестову форму завдання (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну вірну відповідь).

УВАГА! У разі використання заборонених джерел здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форм навчання надається можливість **скласти залік в тестовій формі** (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну вірну відповідь) **дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Смарт-спеціалізація регіонів» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3207>

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

9. Схема нарахування балів

Для підсумкового семестрового контролю при проведенні залікової роботи максимальні значення оцінювання діяльності студента при вивченні навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Залік (2 семестр)

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумковий семестровий контроль (залік)	Сума
Поточний контроль						
T1	T2	T3	T4	T5	40	100
60 (мінімум - 30)						

T1, T2 ... T5 – теми

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав не менше 30 балів.

Максимальна сума балів за поточним контролем складає 60 балів.

Розрахункова шкала для проведення поточного контролю здобувачів:

Кількість балів	Критерії оцінювання
45-60	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини. Виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.
31-44	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини. Виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної

	проблеми, здатність публічно представити матеріал.
26-30	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем практичних занять. Виконання завдань до кожного практичного заняття, активна робота на практичних заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
21-25	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем практичних занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
16-20	Несистемне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
11-15	Епізодичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за умови наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконанні завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
6-10	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. Систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.
0-5	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та практичних занять невідпрацьовані. Систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.

Максимальна сума балів за залікову роботу складає **40 балів**.

Розрахункова шкала для проведення підсумкового контролю здобувачів:

Кількість балів	Критерії оцінювання
35-40	Здобувач цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і

	термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
29-34	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
18-28	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання. Обґрунтування неточні і не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.
10-17	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.
0-9	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, відповідь або неправильна, або він не розуміє суті питання. Не ознайомлений з джерелами, не може робити висновків.

Відповідно, максимальна кількість набраних балів з дисципліни складає **100 балів**.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Горюнова Є. О. Євроінтеграція : навч. посіб. К. : Академвидав, 2013. 224 с.
2. Грущинська Н. М. Теоретичні основи європейської економічної інтеграції України : монографія К. : Видавець Корбуш, 2008. 232 с.
3. Європейська інтеграція : навч. посібн. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. К.: Центр учбової літератури, 2016. 344 с.
4. Грінгард С. Інтернет речей / пер. з англ. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 176 с.
5. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 412 с.
6. Іто Дж., Хау Дж. Передбачення: що нам готує найближче майбутнє / пер. з англ. Харків: Віват, 2018. 352 с.
7. Іщук С. І. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика: підручник [Текст] / С. І. Іщук, О. В. Гладкий – К. : Знання, 2013. – 447 с.
8. Кашевський В. Смарт-спеціалізації українських регіонів. *Стратегія розвитку*. 2018. 9. С. 12–13.
9. Келлі К. Невідворотне. 12 технологій, що формують наше майбутнє / пер. з англ. К.: Наш формат, 2018. 304 с.

10. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
11. Лукашов О. О. Удосконалення комплексного механізму державного регулювання стратегічного розвитку регіону: розробка інтегрованого підходу для українських регіонів. *Державне будівництво*. 2018. 2. С. 1–18.
12. Матюшенко І. Ю. Європейський досвід розробки стратегії розвитку регіональної інноваційної системи на основі смарт-спеціалізації регіонів / Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення: матеріали кругл. столу (м. Харків, 05 квітня 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 34–46.
13. Матюшенко І. Ю. Перспективи розвитку конвергентних технологій в країнах світу й Україні для вирішення глобальних проблем: моногр. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2017. 448 с.
14. Нерушенко А. С. Розумна спеціалізація як інструмент стимулювання інноваційного розвитку європейських регіонів // Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин: матеріали XIV науково-практичної конференції молодих вчених (м. Харків, 29 березня 2019 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 86–89.
15. Родченко В. Б. Глобальні орієнтири просторового розвитку в сучасних умовах: виклики для України. *Соціальна економіка*. 2018. 5. С. 50–61.
16. Росс А. Індустрії майбутнього / пер. з англ. Київ: Наш формат, 2017. 320 с.
17. Роуз Д. Дивовижні технології. Дизайн та Інтернет речей / пер. з англ. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 336 с.
18. Снігова О. Smart-спеціалізація та stupid-реалізація. *Дзеркало тижня*. 2018. 16. С. 9.

Додаткова література:

19. Ahner D., Landabaso M. Regional policies in times of austerity. *European Review of Industrial Economics and Policy*, 2011, 2, 2–6.
20. Baldwin R., Lopez-Gonzalez J. Supply-Chain Trade: A Portrait of Global Patterns and Several Testable Hypotheses. *The World Economy*, 2014.
21. Barca F. An agenda for a reformed Cohesion Policy. A placebased approach to meeting European Union challenges and expectations. Independent report prepared at the request of Danuta Hübner, European Commissioner for Regional Policy, April 2009. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf
22. Borrás S., Edquist C. The choice of innovation policy instruments. *Technological Forecasting and Social Change*, 2013, 80(8), 1513–1522. DOI: 10.1016/j.techfore.2013.03.002
23. Brennan L., Rakhmatullin R. Global Value Chains and Smart Specialisation Strategy. Thematic Work on the Understanding of Global Value Chains and their Analysis within the Context of Smart Specialisation. JRC S3 Policy Brief, 2015.
24. Cambridge Dictionary. Definition of domain in English. 2017. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/domain>
25. Cooke P. Introduction: Origins of the concept / H.-J. Braczyk, P. Cooke, M. Heidenreich (Eds.), *Regional innovation systems: The role of governances in a globalized world*. London: UCL Press, 1998. Pp. 2–25.
26. Cohesion Fund (CF). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/cohesion-fund/
27. De Vet J.-M., Edwards J., Bocci M. (2016), Blue Growth and Smart Specialisation: How to catch maritime growth through 'Value Nets'. *S3 Policy Brief Series*, 17, 2016. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/154989/Blue+Growth+and+Smart+Specialisation.+How+to+catch+maritime+growth+through+%27Value+Nets%27/17053ed6-705f-4905-9963-c63a78df26bc>

28. A Digital Single Market Strategy for Europe, COM (2015) 192 final. European Commission, 2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>
29. Digitising European Industry - Reaping the full benefits of a Digital Single Market. COM (2016) 180 final. European Commission, 2016. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-180-EN-F1-1.PDF>
30. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations (DG NEAR). URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/about/directorate-general_en
31. Edquist C. Systems of innovation approaches – Their emergence and characteristics. In C. Edquist (Ed.), *Systems of innovation – Technologies, institutions and organizations* (pp. 1–35). London: Pinter/Cassell Academic, 1997.
32. Education and Training Monitor 2019. Country reports, factsheets and infographics. URL: https://ec.europa.eu/education/policies/et-monitor-2019-reports-factsheets-infographics_en
33. Education and Training 2020 (ET 2020). URL: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en
34. EU Blue Economy Report. 2019. Publications Office of the European Union. European Commission. Luxembourg, 2019. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/676bbd4a-7dd9-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>
35. EUROPE 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM (2010) 2020. European Commission, 2010. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
36. European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/e/european-agricultural-fund-for-rural-development
37. European Commission Working Papers. 2014. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2014_01_new_urban.pdf
38. European Maritime and Fisheries Fund (EMFF). URL: <https://ec.europa.eu/easme/en/european-maritime-and-fisheries-fund-0>
39. European Regional Development Fund (ERDF). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/
40. European Semester (ES). URL: <https://www.easped.eu/en/content/european-semester>
41. European Social Fund (ESF). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/social-fund/
42. European Structural and Investment (ESI) Funds. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/
43. European Union. Regulation (EU) No. 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund and the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulation (EC) No. 1083/2006. Brussels: European Union, 2013.
44. European Union Solidarity Fund (EUSF). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/solidarity-fund/
45. Evans P. Government action, social capital and development: Reviewing the evidence on synergy. *World Development*, 1996, 24(6), 1119–1132. DOI: 10.1016/0305-750X(96)00021-6
46. Foray D., David P. A., Hall B. Smart specialisation – The concept (Knowledge for Growth Expert Group Policy Brief. Brussels: European Commission, 2009. No. 9.

47. Foray D., Goenaga X. The goals of Smart Specialisation. JRC Scientific and Policy Reports No. JRC82213, May, 2013.
48. Foray D. Smart specialisation. Opportunities and challenges for regional innovation policy. London: Routledge, 2015.
49. Foray D., van Ark B. Smart specialisation in a truly integrated research area is the key to attracting more R&D to Europe (Knowledge for Growth Expert Group Policy Brief No. 1, October). Brussels: European Commission, 2007.
50. Gianelle C., Guzzo F., Mieszkowski K. Smart Specialisation: what gets lost in translation from concept to practice? *Regional Studies*, 2019. DOI: 10.1080/00343404.2019.1607970
51. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3). URL: http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/en/c/document_library/get_file?uuid=e50397e3-f2b1-4086-8608-7b86e69e8553.
52. Hausmann R., Rodrik D. Economic development as selfdiscovery. *Journal of Development Economics*, 2003, 72(2), 603–633. DOI: 10.1016/S0304-3878(03)00124-X
53. Hausmann R., Rodrik D. Doomed to choose: Industrial policy as predicament. Center for International Development Blue Sky Conference Paper, September, 2006.
54. Hausmann R., Rodrik D. Economic development as selfdiscovery. *Journal of Development Economics*, 2003, 72(2), 603–633. DOI: 10.1016/S0304-3878(03)00124-X
55. Hayek F. A. Competition as a discovery procedure. *Quarterly Journal of Austrian Economics*, 2002, 5(3), 9–23. DOI:10.1007/s12113002-1029-0
56. Higher Education for Smart Specialisation (HESS). URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess-handbook>
57. Iacobucci D., Guzzini E. Relatedness and connectivity in technological domains: Missing links in S3 design and implementation. *European Planning Studies*, 2016, 24(8), 1511–1526. DOI: 10.1080/09654313.2016.1170108
58. Implementing RIS3 in the Region of Eastern Macedonia and Thrace: Towards a RIS3 toolbox. *JRC S3 Policy Brief Series*, 20, 2016. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/154989/Implementing+RIS3+in+the+Region+of+Eastern+Macedonia+and+Thrace+Towards+a+RIS3+tool+box/18d66ec8-355e-40d9-94bf-f4d7c27a8917>
59. Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/ipa/
60. Instrument for Structural Policies for Pre-Accession (ISPA). URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/ispa_en
61. IPA 2007-2013 (IPA I). URL: https://cfcd.finance.gov.mk/?page_id=3068
62. IPA 2014-2020 (IPA II). URL: https://cfcd.finance.gov.mk/?page_id=2863
63. Joint Research Centre (JRC). URL: https://ec.europa.eu/info/departments/joint-research-centre_en
64. JRC RIS3 Support to Lagging Regions. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/i5.pdf>
65. Kharkiv IT Research: report. URL: <https://www.slideshare.net/ITcluster/kharkivitresearchreport-118970190>
66. Knowledge for Growth: European Issues and Policy Challenges. URL: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/knowledge_forgrowth_bat.pdf.
67. Kuznetsov Y., Sabel C. Managing self-discovery: Diagnostic monitoring of a portfolio of projects and programs // S. Radosevic, A. Curaj, R. Gheorghiu, L. Andreescu, & I. Wade (Eds.), *Advances in the theory and practice of Smart Specialisation*. London: Academic Press, 2017. Pp. 51–72.
68. Kroll H. Efforts to implement Smart Specialisation in practice – Leading unlike horses to the water. *European Planning Studies*, 2015, 23(10), 2079–2098. DOI: 10.1080/09654313.2014.1003036

69. Massive Open Online course on Monitoring Smart Specialisation (MOOS). URL: <https://iversity.org/en/courses/monitoring-smart-Specialisation-strategies>
70. McCann P., Ortega-Argiles R. Smart Specialisation, regional growth and applications to EU Cohesion policy. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00343404.2013.799769>
71. McCann P., Ortega-Argilés R. The early experience of Smart Specialisation implementation in EU Cohesion Policy. *European Planning Studies*, 2016, 24(8), 1407–1427. DOI: 10.1080/09654313.2016.1166177
72. Marques P., Morgan K. The heroic assumptions of Smart Specialisation: A sympathetic critique of regional innovation policy // A. Isaksen, R. Martin, & M. Trippel (Eds.). *New avenues for regional innovation systems – Theoretical advances, empirical cases and policy lessons*. New York: Springer, 2018. 275–293.
73. Martin B. R&D policy instruments – A critical review of what we do and don't know. *Industry and Innovation*, 2016, 23(2), 157–176. DOI: 10.1080/13662716.2016.1146125
74. Martin R., Sunley P. Paul Krugman's geographical economics and its implications for regional development theory: A critical reassessment. *Economic Geography*, 1996, 72(3), 259–292. DOI: 10.2307/144401
75. Matyushenko I., Kornienko A. The Concept of Smart Specialization Implementation in Ukraine in the Framework of Industry 4.0 Development. *Journal L'Association 1901 «SEPIKE»: Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics*, April 2019, 23, 43–48. URL: https://docs.wixstatic.com/ugd/b199e2_6d97b5ba1ce343cbb1c20305de4c0159.pdf.
76. Mieszkowski K., Gómez Prieto J., Nauwelaers C. From priorities to projects: Selection criteria and selection process. / C. Gianelle, D. Kyriakou, C. Cohen, M. Przeor (Eds.). *Implementing Smart Specialisation Strategies. A handbook*. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016. 60–77.
77. Multiannual financial framework: shaping EU expenditure. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-budgetary-system/multiannual-financial-framework/>
78. Navarro J. P., Uihlein A. Mapping regional energy interests for S3P-Energy. JRC Science for Policy Report, EUR 27763 EN, DOI: 10.2790/872056
79. Operational Programme for the Implementation of the EU Cohesion Policy in the period 2014–2020 / Explore data by Country. URL: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries>
80. Oughton C., Landabaso M., Morgan K. The regional innovation paradox: Innovation policy and industrial policy. *Journal of Technology Transfer*, 2002, 27(1), 97–110. DOI: 10.1023/A:1013104805703
81. Perspectives for Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3) in the wider context of the Europe 2020 Growth Strategy. European Commission, 2015. URL: http://ec.europa.eu/research/regions/pdf/publications/ris3_report-082015.pdf
82. PHARE Cross Border Cooperation Programme (PHARE CBC). URL: http://www.cieel.gr/en/research/cross_border.jsp
83. Poland and Hungary: Aid for Restructuring of the Economies (PHARE). URL: http://www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/33a1_en.htm
84. Projecting Opportunities for Industrial Transition (POINT). URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/industrial-transition>
85. Radosevic S. Assessing EU Smart Specialisation policy in a comparative perspective. In S. Radosevic, A. Curaj, R. Gheorghiu, L. Andreescu, & I. Wade (Eds.), *Advances in the theory and practice of Smart Specialisation*. London: Academic Press, 2017. 1–36.
86. Regulation no 1303/2013 of the European parliament and of the council. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>.

87. Rodríguez-Pose A. Do institutions matter for regional development? *Regional Studies*, 2013, 47(7), 1034–1047. DOI: 10.1080/00343404.2012.748978
88. Rodríguez-Pose A., Di Cataldo M. Quality of government and innovative performance in the regions of Europe. *Journal of Economic Geography*, 2015, 15(4), 673–706. DOI: 10.1093/jeg/lbu023
89. Rodríguez-Pose A., Storper M. Better rules or stronger communities? On the social foundations of institutional change and its economic effects. *Economic Geography*, 2006, 82(1), 1–25. DOI: 10.1111/j.1944-8287.2006.tb00286.x
90. Rodrik D. One economics, many recipes: Globalization, institutions, and economic growth. Princeton: Princeton University press, 2007.
91. Sabel C. Self-discovery as a coordination problem. / C. Sabel, E. Fernández-Arias, R. Hausmann, A. Rodríguez-Clare, E. Stein (Eds.). *Export pioneers in Latin America*. Cambridge, MA: David Rockefeller Center for Latin American Studies, Harvard University, 2012. 1–45.
92. Skowron J. Forces of change: Smart cities. URL: <https://www2.deloitte.com/insights/us/en/focus/smart-city/overview.html>
93. SMART SPECIALISATION PLATFORM. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>
94. SMART SPECIALISATION PLATFORM: INDUSTRIAL MODERNISATION. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/industrial-modernisation>
95. Sörvik J., Kleibrink A. Mapping innovation priorities and specialisation patterns in Europe. JRC Technical Reports No. JRC95227, January 2015.
96. Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (SAPARD). URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/sapard_en
97. Taylor M. Z. The politics of innovation: Why some countries are better than others at science and technology. New York: Oxford University Press, 2016.
98. Tödtling F., Trippl M. One size fits all?: Towards a differentiated regional innovation policy approach. *Research Policy*, 2005, 34(8), 1203–1219. DOI: 10.1016/j.respol.2005.01.018
99. UNCTAD. Global Value Chains and Development: Investment and Value-Added Trade in the Global Economy. UNCTAD, 2013. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diae2013d1_en.pdf
100. Why Smart Cities still aren't working for us after 20 years. And how we can fix them. URL: <https://theurbantechologist.com/2016/02/01/why-smart-cities-still-arent-working-for-us-after-20-years-and-how-we-can-fix-them/>

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

101. Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції з ЄС. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua/>
102. Офіс Віце прем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://www.facebook.com/UA.EU.NATO/?__tn__=kC-R&eid=ARBqBBsxTnAr0VR_gz2k-THIGj_Dt-TH6J5JVVEEqMPRvQKmv39abu7-1u3zSZ-C8WHQ8ycTcrchHbxq&hc_ref=ARQwge65k6rI4zJi6sE2_3eEv9zgmUsKNyGgmXOL-kRObTNKfqORsmIKUVMiAGpOJu4&fref=nf
103. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://www.facebook.com/goeei.ua/?__tn__=kCH-R&eid=ARDnX1-v8IHVgM3FjVJVfUrxUaqnxA44-i4HaazTF4KDQdhssL4h-2P64TZuLoUiipYEwrXpFAWhqeYR&hc_ref=ARQqkRS85IHP19jMwxtcqtKLw2GCenZCLUmU6pH7UA4QKigBIVQfscZmri36L433wNM&fref=nf
104. Євроінтеграційний портал України. URL: <http://eu-ua.org/novyny/>

105. Євроінтеграційний дайджест/ URL:
<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgxwJXpLHxnxgkVzfQTMtJvDbvqzq>
106. Матюшенко І.Ю. Дистанційний курс «Смарт-спеціалізація регіонів»
 [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3207>

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Moodle проводяться практичні, індивідуальні заняття та консультації, відбувається контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводиться певний відсоток практичних занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб (з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів).

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень із заборонаю відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти **залік в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Смарт-спеціалізація регіонів» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3207>